

ЧЕРВОНА ХУСТИНА

Оксані — радість: мати одрізала з полотна хустку, а порошком пофарбувала в червоний колір. Вийшла червона хустина.

На тину висіла, коли дівчина пригнала з степу на обід, — сохла. А зразу ж за тином буйно цвіли рожі червоними квітами. І то з одної ніби пелюстка зірвалась — упала на тин. Така то хустина.

Дівчина аж усміхнулася, як вгледіла. Швиденько загнала скот у загороду та до хустки мерщій. Лап, — вогенька ще. Ну, та нічого, і на голові висохне. Ось вона скачає її. Рада, зняла вона хустку з тину: свято ж сьогодні. А дідусь пожене пасти після обід, а вона з дівчатами до панського ставка піде купатися.

— Ой, червона ж яка! Аж не зглянути...

Підстрибуючи, побігла в хату. А в хаті — теж свято. Прибрано. Біля печі мати висунула горщик і в миску насипала борщу. Дід біля порога допалював люльку, а батько на лаві сидів. Тиша. І чути в тиші тій, як крізь маленькі віконечка сонце пасмами проміння снувало: ж... жж... А може, то мухи по шибках? Іч, який ткач — і пару з борщу, і сизий дим з дідової люльки — все в основу свою влітає. Химерно як!

Дід вибив з люльки жужелицю об поріг, а тоді підвів очі до онуки:

— О, діувати вже! Де там пасьба в голові буде. Мабуть, гречку як є витовкла?

— Чого б я в гречку пускала — дурна хіба? — відповіла Оксана. — І на стерні паші стає.

— Та ось пожену після обід, подивлюся. Оце він, власне, й хотів сказати. Пожену, мовляв, а ти погулай з

ЧЕРВОНА ХУСТИНА

Оксані — радість: мати одрізала з полотна хустку, а порошком пофарбувала в червоний колір. Вийшла червона хустина.

На тину висіла, коли дівчина пригнала з степу на обід, — сохла. А зразу ж за тином буйно цвіли рожі червоними квітами. І то з одної ніби пелюстка зірвалась — упала на тин. Така то хустина.

Дівчина аж усміхнулася, як вгледіла. Швиденько загнала скот у загороду та до хустки мерщій. Лап, — вогенька ще. Ну, та нічого, і на голові висохне. Ось вона скачає її. Рада, зняла вона хустку з тину: свято ж сьогодні. А дідусь пожене пасти після обід, а вона з дівчатами до панського ставка піде купатися.

— Ой, червона ж яка! Аж не зглянути...

Підстрибуючи, побігла в хату. А в хаті — теж свято. Прибрано. Біля печі мати висунула горщик і в миску насипала борщу. Дід біля порога допалював люльку, а батько на лаві сидів. Тиша. І чути в тиші тій, як крізь маленькі віконечка сонце пасмами проміння снувало: ж... жж... А може, то мухи по шибках? Іч, який ткач — і пару з борщу, і сизий дим з дідової люльки — все в основу свою влітає. Химерно як!

Дід вибив з люльки жужелицю об поріг, а тоді підвів очі до онуки:

— О, діувати вже! Де там пасьба в голові буде. Мабуть, гречку як є витовкла?

— Чого б я в гречку пускала — дурна хіба? — відповіла Оксана. — І на стерні паші стає.

— Та ось пожену після обід, подивлюся. Оце він, власне, й хотів сказати. Пожену, мовляв, а ти погулай з

подругами. А то в жарт погримав. Така вже в нього вдача.

— А ти ж копи гляділа? — озвався батько. Оксана знітилась: згадала, як на минулому тижні порозкидала їхня корова в сусідки Галущихи полукіпки та який лемент зняв був тоді дядько Мусій.

— Обома дивись. Щоб не довелося знову...

Дід перебив:

— Ти, сину, за копи. Це ж, либонь, Денікін наказа видав, щоб і панові щось там кидати.

— Гарне «щось там». Дві третини панові, — сказав батько.

— Що? — аж горзнувся на стільці дід. — Та бий же його нечиста сила! Не сіяв. Не жав. Проваландався рік по заґрянцях, а це вернувсь, і на тобі — дві третини.

— І нічого не поробиш, тату. їхня сила зараз.

Тоді мати од печі:

— А он Мусій, бач, всі копи собі забере. Казала Галущиха, що випросив у пана, пообіцяв той нічого не брати в них.

— Ну, не всяк же, як Мусій, буде поклони панові бити, — сказав на це дід. А батько додав:

— Та ні, тут діло, як видно, не в самих поклонах. Бо не такий пан щедрий чи дурний, щоб за самі поклони когось там копами обдаровувати.

Сіли обідати в сінях круг столика. Мовчки сьорбали з ложок і думали — кожен про своє. Батько про копи, і дід теж, і мати — може.

Оксана ж — хоч би обід швидше, та надвір, та з дівчатами на левади. В розчинені сінешні двері видко — в городі соняшники жовті на тин посхилялися, і горобці

подругами. А то в жарт погримав. Така вже в нього вдача.

— А ти ж копи гляділа? — озвався батько. Оксана знітилась: згадала, як на минулому тижні порозкидала їхня корова в сусідки Галущихи полукіпки та який лемент зняв був тоді дядько Мусій.

— Обома дивись. Щоб не довелося знову...

Дід перебив:

— Ти, сину, за копи. Це ж, либонь, Денікін наказа видав, щоб і панові щось там кидати.

— Гарне «щось там». Дві третини панові, — сказав батько.

— Що? — аж горзнувся на стільці дід. — Та бий же його нечиста сила! Не сіяв. Не жав. Проваландався рік по заґрянцях, а це вернувсь, і на тобі — дві третини.

— І нічого не поробиш, тату. їхня сила зараз.

Тоді мати од печі:

— А он Мусій, бач, всі копи собі забере. Казала Галущиха, що випросив у пана, пообіцяв той нічого не брати в них.

— Ну, не всяк же, як Мусій, буде поклони панові бити, — сказав на це дід. А батько додав:

— Та ні, тут діло, як видно, не в самих поклонах. Бо не такий пан щедрий чи дурний, щоб за самі поклони когось там копами обдаровувати.

Сіли обідати в сінях круг столика. Мовчки сьорбали з ложок і думали — кожен про своє. Батько про копи, і дід теж, і мати — може.

Оксана ж — хоч би обід швидше, та надвір, та з дівчатами на левади. В розчинені сінешні двері видко — в городі соняшники жовті на тин посхилялися, і горобці

пурхають між них, цвірінчать. Далі — латка маку, а далі зелена завіса садка. Та вона знає — левада там, за завісою тою. Між осик білих по траві стежки навхрест переплутались. Піти одною — просто до панського ставка, де верби похилилися й лози кучерями нависли з берегів над водою.

По вулиці залопотіло щось раптом і з гиком пронеслося. Лиш курява знялась, видко, як по подвір'ю розляглась.

— Козаки, мабуть, — сказала мати.

А дід:

— І куди вони їздять усе?

Батько нахмурих брови. А на чолі залягла глибока зморшка:

— Доїздяться й вони. Не одні вже тут їздили — і німці, і гайдамаки. Та рачки.потім назад полізли.

Оксана дивилася в двері. Он, із-за тину, видко — у Мусіїв з хати вийшла Марійка й побігла на леваду. Оксана одхилилася із сіней і гукнула услід:

— Марійко! Ось я зараз!

Вона підвелася і хусткою червоною запнулася.

— Ну, я ж піду, мамо.

Затим крутнулася й подалась городами на леваду.

Поміж осик стежкою, що нижче городів, ішли — Марійка спереду, а ззаду ще кілька дівчат.

Оксана погукала на них, і вони зупинились, підождали. А як прибігла, обступили і милувалися з хустки.

— Ой, гарна ж! Це порошками?

— Атож.

пурхають між них, цвірінчать. Далі — латка маку, а далі зелена завіса садка. Та вона знає — левада там, за завісою тою. Між осик білих по траві стежки навхрест переплутались. Піти одною — просто до панського ставка, де верби похилилися й лози кучерями нависли з берегів над водою.

По вулиці залопотіло щось раптом і з гиком пронеслося. Лиш курява знялась, видко, як по подвір'ю розляглась.

— Козаки, мабуть, — сказала мати.

А дід:

— І куди вони їздять усе?

Батько нахмурих брови. А на чолі залягла глибока зморшка:

— Доїздяться й вони. Не одні вже тут їздили — і німці, і гайдамаки. Та рачки.потім назад полізли.

Оксана дивилася в двері. Он, із-за тину, видко — у Мусіїв з хати вийшла Марійка й побігла на леваду. Оксана одхилилася із сіней і гукнула услід:

— Марійко! Ось я зараз!

Вона підвелася і хусткою червоною запнулася.

— Ну, я ж піду, мамо.

Затим крутнулася й подалась городами на леваду.

Поміж осик стежкою, що нижче городів, ішли — Марійка спереду, а ззаду ще кілька дівчат.

Оксана погукала на них, і вони зупинились, підождали. А як прибігла, обступили і милувалися з хустки.

— Ой, гарна ж! Це порошками?

— Атож.

— Дуже гарна. Аби не полиняла тільки. Ну, а йдуть вони до ставка. Піде й вона ж? Ще он і Федорка на городі огірки збирає, гукнуть і її.

Як проходили повз Федорчин город, справді спинились і загукали на подругу:

— Сюди-и!

Федорка підвелась і мовчки стояла. Потім висипала огірки з пелени на землю, і обережно ступаючи по вгудині, підійшла до дівчат.

— Купатися ходім, — Оксана їй. Федорка похитала головою:

— Не хочу.

— Чого?

— Так.

Дівчина зажуреними очима задумано дивилася кудись. Здумала, може, про батька, що десь із дому зник, од козаків ховається... Може, про панів, що бачила — вчора з міста приїхали. Не казала нічого. А дівчата кликали, Оксана, та аж за руку тягла:

— Ходім-бо.

Федорка блідо всміхнулася самими устами й пішла з ними.

До ставка було недалечке. Трошки левадою пройшли, а тоді через рів — паркана давно вже не було — і опинилися біля ставка під високими вербами. Вгору зразу ж починався сад, і в прогалини червоніли цеглові будівлі маєтку.

Марійка перша розляглась і плигнула у воду.

Інші теж почали роздягатись, як раптом із саду маленьке кривоніге цуценя вибігло і, лементуючи, кинулось до них. А згодом дві пані вийшли з-під дерев, і

— Дуже гарна. Аби не полиняла тільки. Ну, а йдуть вони до ставка. Піде й вона ж? Ще он і Федорка на городі огірки збирає, гукнуть і її.

Як проходили повз Федорчин город, справді спинились і загукали на подругу:

— Сюди-и!

Федорка підвелась і мовчки стояла. Потім висипала огірки з пелени на землю, і обережно ступаючи по вгудині, підійшла до дівчат.

— Купатися ходім, — Оксана їй. Федорка похитала головою:

— Не хочу.

— Чого?

— Так.

Дівчина зажуреними очима задумано дивилася кудись. Здумала, може, про батька, що десь із дому зник, од козаків ховається... Може, про панів, що бачила — вчора з міста приїхали. Не казала нічого. А дівчата кликали, Оксана, та аж за руку тягла:

— Ходім-бо.

Федорка блідо всміхнулася самими устами й пішла з ними.

До ставка було недалечке. Трошки левадою пройшли, а тоді через рів — паркана давно вже не було — і опинилися біля ставка під високими вербами. Вгору зразу ж починався сад, і в прогалини червоніли цеглові будівлі маєтку.

Марійка перша розляглась і плигнула у воду.

Інші теж почали роздягатись, як раптом із саду маленьке кривоніге цуценя вибігло і, лементуючи, кинулось до них. А згодом дві пані вийшли з-під дерев, і

за ними біг довгоногий у куценьких, до колін, штанцях хлопець — панич.

Дівчата оторопіли. Близько було. Усього кілька кроків. Тому їм і видко було, як жовте обличчя старої пані враз скривилося, і крізь губи тоненько вискочило в неї:

— Це просто жах! Немає й тут од них порятунку. Геть звідси, паскудні дівчиська! І так весь став забруднили. Ступайте!

Цуценя верещало й терлось у пані під ногами. А дівчата — за одіж, і — як вітром здуло їх, лиш лози затріщали. За ровом зупинилися захекані в соняшниках, і Федорка тільки тут наділа спідницю. Тоді вистромила голову із соняшників і, скривившись, перекривляючи пані, запищала:

— Ах, ах! Який жах! Немає й тут одних порятунку! У-у! Пани — на трьох одні штани! — додала потім грубо, як могла.

Дівчата підхопили: вистромивши з бур'яну голови, пищали, — дражнили пані. А та дратувалась і погрозливо махала голубою парасолькою. І панич сварився, а потім схопив палюгу і шпурнув на дівчат. Не докинув.

— Батька в лоб! — гукнула якась і, вхопивши грудку, ринула у відповідь на нього. Інші теж брали труддя і шпурляли сміючись. Марійка перестала.

— Цур їм! Ходімо, дівчата, бо тепер їхнє право, ще нагорить. Ходімо.

Бур'янами, а далі городами, повз соняшники, побігли вгору до вулиці. Вже були біля тину, як раптом Оксана,

за ними біг довгоногий у куценьких, до колін, штанцях хлопець — панич.

Дівчата оторопіли. Близько було. Усього кілька кроків. Тому їм і видко було, як жовте обличчя старої пані враз скривилося, і крізь губи тоненько вискочило в неї:

— Це просто жах! Немає й тут од них порятунку. Геть звідси, паскудні дівчиська! І так весь став забруднили. Ступайте!

Цуценя верещало й терлось у пані під ногами. А дівчата — за одіж, і — як вітром здуло їх, лиш лози затріщали. За ровом зупинилися захекані в соняшниках, і Федорка тільки тут наділа спідницю. Тоді вистромила голову із соняшників і, скривившись, перекривляючи пані, запищала:

— Ах, ах! Який жах! Немає й тут одних порятунку! У-у! Пани — на трьох одні штани! — додала потім грубо, як могла.

Дівчата підхопили: вистромивши з бур'яну голови, пищали, — дражнили пані. А та дратувалась і погрозливо махала голубою парасолькою. І панич сварився, а потім схопив палюгу і шпурнув на дівчат. Не докинув.

— Батька в лоб! — гукнула якась і, вхопивши грудку, ринула у відповідь на нього. Інші теж брали труддя і шпурляли сміючись. Марійка перестала.

— Цур їм! Ходімо, дівчата, бо тепер їхнє право, ще нагорить. Ходімо.

Бур'янами, а далі городами, повз соняшники, побігли вгору до вулиці. Вже були біля тину, як раптом Оксана,

що бігла попереду, зупинилась і великими очима оглянулася до дівчат:

— Гляньте, козаки он ведуть когось. Диви!..

До тину поприхилялися й разком очей сполоханих дивилися на вулицю.

Пробіг вершник. З-під копит піднявся пил, брудним серпанком вулицю загорнув. Та видко було: юрба сунулася нею. По боках на конях козаки з голими шаблями, а в колі їх душ п'ятеро селян. Були без шапок, ішли похнюплено, важко тягнучи ноги. Мовчазні. Чути було ще, як коні стукали копитами.

Дівчата й дух затаїли. Зітхнула якась. А Федорка раптом перекинулася головою за тин і очима зірко придивлялася. Враз хлипнула в себе, наче повітря їй не вистачило, і прутик тину хруснув під рукою.

— Тата повели!

Зблідла одразу. Дивилася вслід по вулиці. Не видно вже, пилом накрило. Чути — зарипіли ворота в масток — ковтнули юрбу і знов зарипіли. А по вулиці пил побіг сполоханий і ген за селом шмигнув. У бур'яни.

Федорка, плачучи, побігла додому. І всі дівчата посмутились. Почали розходитись.

Марійка з Оксаною „теж пішли тією ж стежкою поміж осик, що нижче городів. Ішли й мовчали. Спереду — Марійка, Оксана за нею. І спитала Оксана раптом:

— А правда, Марійко, що пан казав, ніби у твого батька кіп не братиме?

— Не знаю, — відповіла та. А сама згадала, що справді чула вдома про це розмову, і сказала: — Може, й не братиме. Так чого б же? Не знаю.

що бігла попереду, зупинилась і великими очима оглянулася до дівчат:

— Гляньте, козаки он ведуть когось. Диви!..

До тину поприхилялися й разком очей сполоханих дивилися на вулицю.

Пробіг вершник. З-під копит піднявся пил, брудним серпанком вулицю загорнув. Та видко було: юрба сунулася нею. По боках на конях козаки з голими шаблями, а в колі їх душ п'ятеро селян. Були без шапок, ішли похнюплено, важко тягнучи ноги. Мовчазні. Чути було ще, як коні стукали копитами.

Дівчата й дух затаїли. Зітхнула якась. А Федорка раптом перекинулася головою за тин і очима зірко придивлялася. Враз хлипнула в себе, наче повітря їй не вистачило, і прутик тину хруснув під рукою.

— Тата повели!

Зблідла одразу. Дивилася вслід по вулиці. Не видно вже, пилом накрило. Чути — зарипіли ворота в масток — ковтнули юрбу і знов зарипіли. А по вулиці пил побіг сполоханий і ген за селом шмигнув. У бур'яни.

Федорка, плачучи, побігла додому. І всі дівчата посмутились. Почали розходитись.

Марійка з Оксаною „теж пішли тією ж стежкою поміж осик, що нижче городів. Ішли й мовчали. Спереду — Марійка, Оксана за нею. І спитала Оксана раптом:

— А правда, Марійко, що пан казав, ніби у твого батька кіп не братиме?

— Не знаю, — відповіла та. А сама згадала, що справді чула вдома про це розмову, і сказала: — Може, й не братиме. Так чого б же? Не знаю.